

ckého, jež spisovatel na vhodných místech podává, rozbíraje kriticky platné normy právní ku přičetnosti a trestání osob mladistvých se vztahující (ku př. str. 28. dd., 78. dd., 88., 100., 110. dd., 126. dd.).

Nejméně ze všeho uspokojuje část historická (str. 52.—74.). Ta na rozdíl od částí ostatních poměrně menší měrou svědčí o samostatných studiích spisovatelových. Alespoň ve statích jednajících o právu římském, kanonickém a německém nedovídáme se téměř ničeho, co by již před tím, na mnoze i týmž způsobem, jiní nebyli pověděli, zejména *Geib*, *Lehrbuch des deutschen Strafrechts* II., 1862, str. 69. dd. a *Baumert*, *Über die Zurechnungsfähigkeit und Bestrafung jugendlicher Personen*, 1877, str. 2. dd. Právem také bychom byli mohli očekávat několik slov o domácím právu českém, z nichžto bychom mohli poznati, kterak v něm nedostatek věku byl posuzován. Zmínkou o městských právech Brněnském a Pražském stol. 14., z nichžto citáty uvedeny jsou ovšem správně v kapitole o právu německém, a otištěním příslušných článků z trestního řádu Josefa I. z r. 1707, který obsahuje již jen obecné právo trestní německé, není v tom směru nikterak dosti učiněno; zbýváť vždy ještě vážná mezera co do práva zemského a, pokud jde o právo městské, co do doby od století 14. do r. 1707.

Ku konci nemůžeme nevytknouti pochvalně živý a svěží způsob mluvy, kterýž i na místech podávajících výklad ryze dogmatický uchránil spisovatele úskalí suchopárnosti a těžkopádnosti. Tím více naplňuje nás podivem, že spisovatel opominul vynaložiti náležitou péči na svoje dílo i po stránce jazykové. Již nápis knihy: »O přičetnosti osob mladistvých a jich potrestání« (místo správného: »trestání« neb »potrestávání«) zaráží český sluch, podobně jako na str. 85.: »mladistvé osoby, jež ... ve vězení jsou přidrženy« (m. drženy nebo přidržovány), anebo dokonce již (str. 58.): »ustanovení, že nedospělý míru zbaven býti neměl« (m. zbavován). Tu a tam nacházíme germanismy hrubšího zrna a jiné nesprávnosti jazykové, z nichž ku př. vytýkáme: spočívá m. záleží (ku př. str. 14.: »v tom spočívá význam vědy«, podobně str. 16., 23., 24., 27. a mn. j.), vysazen (!) m. vydán (str. 26.: »člověk je pádu vysazen«, podobně str. 46. a 130.), vyhróžený (!) trest (str. 107., 139., 141.), »udány nejsou důvody« (m. uvedeny, vytčeny, str. 67.), »jistá (m. některá) ustanovení« (str. 57.), »poslední« ve smyslu »tento« (str. 113.), »podléhati podmínkám« (str. 138.), »příliš pokročil, než aby« m. prostého aby (str. 104.), »byť by i nebylo« m. byť i nebylo (str. 105.), »proto byly osvobozeny, poněvadž« m. že (str. 138.).

Storch.

Dr. Alois Zucker, *Über Schuld und Strafe der jugendlichen Verbrecher*. Stuttgart 1899.

Je starou pravdou, že člověk v životě svém stále se mění, že odvážlivost mládí zvolna ustupuje rozvaze věku dospělého, že mladí reformatoři stávají se klidnými konservativci a nalézají konečně leccos dobrého i v tom, proti čemu dříve rozhodně bojovali. Tuto změnu názorů nalezneme však nejen v běhu všedního života, ale v životě vědeckém, a nelze upříti, že často mnoho dobrého i sebou přináší; hledá se pak dorozumění mezi staršími a mladšími, a najde se často »zlatá« ona střední cesta. Obě strany upouštějí od

krajních svých požadavků, a ve vývoji vědeckém udržuje se žádaná kontinuita vývojová. — Domnívám se, že asi mnohému, kdo obeznámen je se spisy prof. Dr. Zuckera, hlavně těmi, jež otázkou osob mladistvých jsou věnovány, podobná myšlenka připadla. Dřívější reformátor stává se obhájcem platného práva, upouští od reformy, jež dříve za nutné pokládal. Vědecká poctivost převyšuje snahu po důslednosti. Spisovatel, jenž ještě v roce 1894 prohlašoval jako hlavní podmínku nutné reformy předpisů našeho zákona trestního o osobách mladistvých, aby přičetnost osob těchto teprve dokonáným patnáctým rokem se předpokládala, souhlasí dnes úplně s ustanovením práva platného, jež předpoklad ten již s dosažením dokon. desátého roku spojuje, a označuje přímo jako nebezpečné, aby uvedená mez výše byla posunuta. A tento konservativní ráz je patrný z celé pečlivé práce. Ač s některými názory prof. Dr. Zuckera se nesrovnávám a zejména, pokud základních myšlének se týče, značně se rozcházíme, jedno nelze spisovateli upříti, vynikající to smysl praktický, jenž ve všech jeho pracích, jakož i v přednáškách universitních je patrný. Nedotýká se jednotlivostí ve spise svědomitě probraných, zejména pojednání o přičetnosti, pokud kritikou různých učení se zabývá, chci toliko ku základnímu nazírání spisovatelovu poukázat, odchylné mínění svoje projevit, domnívaje se, že mi od milého mého učitele ve zlém vykládáno nebude.

Tak již v samém základě práva trestního nelze asi souhlasiti s názorem, že právo trestati jenom způsobem historickým lze odůvodniti, že činem trestným v jakýsi patologický stav uvedená společnost reaguje proti němu, původně bezmeznou mstou (msta krevní), jež čím dále tím více se omezuje, až konečně ve státě dochází k stanovení norem trestních, určité jednání přímo zakazujících a pachatele trestem ohrožujících, že však ani v těchto dobách, tedy trest dnešní není prost základní své povahy, že totiž je projevem pudu po pomstě znepokojené společnosti. — Mluvíme-li o právu trestati, tu nepřisluší nám dle mého názoru dokazovati, že právo to vůbec státu náleží, nýbrž hledáme důvod, proč stát určitý čin jako trestný prohlašuje a trestem stíhá, resp. učení o základě práva trestního musí vystačiti nejen na vysvětlení práva trestati vůbec, nýbrž i na vysvětlení každé právem v zákon trestní pojaté normy. A tu se domnívám, že prof. Dr. Zuckerem uvedená reakce společnosti, ten stav nelibosti, je sice důležitým faktorem v politice trestní, ale základem práva trestního, vysvětlením jednotlivých norem že býti nemůže, poněvadž — celá řada činů trestných zůstala by nevysvětlenou, a to činů takových, o nichž nikdo nemůže pochybovati, že důvodně trestem státním se stíhají a v zákoně trestním umístěny jsou. Tak na příklad naprosto nelze se domnívati, že urážka člena domu císařského trestná jako zločin dle § 64 tr. z. (stačí urážka slovní) by byla vyvolala onu bolestnou reakci celé společnosti, jež zákonodárce nutila vynést normu v cit. paragrafu obsaženou, ale pravdou je, že ve státě monarchistickém je nezbytno, aby majestát panovníkův bezvýjimečně chráněn byl, a těsný svazek osoby panovníkovy s rodinou jeho toho vyžaduje, aby podobná ochrana jako jemu se poskytuje i členům rodiny byla poskytnuta. Ovšem, mohl by se tento příklad zdáti výjimečným, ale tomu tak není; kde setkáváme se na př. s onou reakcí při zločinu dle § 129 cit. z. ? Myslím, že společnost velmi málo o to se stará, jakým způso-

hem kdo pohlavní svůj pud ukojiti se snaží, a že nesetkáváme se zde s nějakou bolestnou reakcí její; ale jisto je, že opatrný zákonodárce je si toho vědom, jaké následky má mravní poklesnutí celku pro život státní, a že z příčiny té již z opatrnosti příslušnou normu vydává. Je nepopíratelné, že reakce společenská může vésti k vydání normy trestní, ale to pouze tehdy, když čin, proti němuž se reaguje, je státu nebezpečným, když ohrožuje existenci a zájmy státní. A v tomto momentu lze jediné spatřovati důvod, základ trestu státního, v nutnosti zachování existence státu a v ochraně podmínek klidného jeho vývoje. Stát, jenž se domnívá, že určitými činy v existenci a vývoji svém mohl by býti (neb jest) ohrožen, zakazuje je určitou normou trestní bez ohledu na reakci společenskou, často dříve než reakce proti nim možnou byla, doprovázeje na př. zákony odpovídající změně formě vládní ihned vyhrůžkou určitého trestu.

Prof. Dr. Zucker již v úvodě spisu svého správně poukazuje k těsné souvislosti mezi pojmem příčetnosti a základem práva trestního po stránce subjektivní, a je přirozeno, že při různém našem nazírání základním ani v otázce příčetnosti nemůžeme se setkat, že pojem příčetnosti tak, jak spisovatelem je vymezen, nepokládám za správný.

Prof. Dr. Zucker praví: »Způsobilost jednání zahrnuje v sobě také způsobilost skutků zločinných se dopustiti. Zločin je pro nás tolik jako každý jiný čin a nemůže býti rozdílu mezi příčetností ve smyslu práva trestního a příčetností ve smyslu obyčejném. Kdo v obyčejném smysle (im gewöhnlichen Sinne) je příčetný, je příčetný i kriminalisticky. Je-li rušivý čin zločincův důvodem státního práva trestního, tu musí způsobilost činů spáchatí k pojmu příčetnosti dostačiti«. V tomto spočívá názor spisovatelův na příčetnost. Domnívám se však, že takto získaný pojem příčetnosti — příčetnost rovná se způsobilosti jednání — naprosto nelze vědecky udržeti. Co jest způsobilost jednání? Nic jiného, než vědomě v řady příčinné zasahovati, vědomě příčiny klásti, vědomě ve světě zevnějších vůli svoji uplatňovati. A tuto způsobilost má každý, kdo vůli svoji může projevit, tedy i většina osob naprosto duševně chorých neb nevyvinutých. Nutno jenom ukázati k manii, paranoi, progressivní paralyse, aby bylo patrné jak vynikající způsobilost jednání u osob duševně chorých nalézáme, ano nelze upříti, že chorobou duševní často způsobilost ta jistě je zvýšena. Vždyť právě ta okolnost, že s osobami těmito často na lavicích obžalovaných se setkáváme, že diagnosa lékařská v počátku choroby velice bývá obtížná, nutí nás uznati, že způsobilost jednání nemůže býti kriteriem ani choroby duševní ani příčetnosti. Avšak i další vývody prof. Dr. Zuckera ukazují k tomu, že na vnitřní život člověka přece jen trochu povrchně pohlíží, a že vymezení jeho naprosto určitosti postrádá. Je věru těžko si představit, co chce říci slovy »příčetnost ve smyslu obyčejném«, neb »zjistí-li se, že zločinec v době spáchaní činu svého byl při smyslech (seiner Sinne mächtig war), tu nemůžeme ve sporu o příčetnosti jeho pochybovati«. Není přece pochybnosti o tom, že smysly vládne i dítě v útlém věku, že smysly svými vládne i osoby duševně choré, a že zejména chorobná představa není ještě důvodem, proč člověk smysly svými vládnouti by nemohl. Ostatně je uvedené rčení tak nejasné a neurčité, že věru nelze přesně říci, jak dle názoru spisovatelova posuzovati máme na př. příčetnost hluchoně-

mých, neb vůbec osob, jež částečně smysly svými nevládnou, ale přece jen způsobilé jsou jednati. Domnívám se, že asi spisovateli tanula na myslí Lisztova »normale Bestimmbarkeit durch Motive«, že uvedenými slovy nic jiného nechtěl říci, než že příčetným je člověk normální »der welcher seiner Sinne mächtig ist«, a že myšlénce této jen nesprávného se dostalo výrazu. V tomto případě dalo by se opět uvést proti vymezení prof. Dr. Zuckera vše, co z různých stran Lisztovi bylo vytknuto.

Tolik však jest jisto, že toto celkové nazírání na příčetnost vrhá svoje stíny i v pojednání o příčetnosti osob mladistvých. Není-li příčetnost ničím více, než způsobilostí jednati, pak jest ovšem přirozeno, že dle názoru spisovatelova již osoby v nejútlejším věku příčetny jsou, že u dětí desetiletých příčetnost pravidlem se předpokládá. Ale přece i se stanoviska takového pokládám za velice kruté, když se praví: »nikoli snad nedostávající se způsobilost rozpoznávací, nikoli snad nedostatek poznání trestnosti činu, neb nedostatek duševní a mravní dospělosti vylučují příčetnost osoby mladistvé, nýbrž toliko porucha duševní, bezvědomí neb blbost.« Jest-li že spisovatel skutečně toto stanovisko zastáváti chce, pak se věru divím, že se nepřidržel systému anglického, že se nezasazuje o to, aby příčetnost nejdéle již dokonaným sedmým rokem se předpokládala, neboť je patrné, že dle svrchu uvedeného i pětileté děti jsou příčetnými, a že zejména v sedmém roce nemáme již žádné příčiny o příčetnosti jejich pochybovati. Poznání trestnosti činu není třeba, vyspělosti povahy po stránce intelektuální a mravní také ne, poruch duševních u těchto maličkých pravidlem nebývá, smysly svými vládnou, proč tedy nemají býti příčetnými, proč upírá se jim způsobilost státi se zločinci? Na tuto otázku nezbytně musí prof. Dr. Zucker míti odpověď, jež přece věku mladistvému jistou privilej přirozeně poskytuje, jež přece jen musí připustiti, že příčetnost není jen nepřítomnost poruch duševních, bezvědomí a blbosti, že příčetným není přece jen každý, kdo může jednati, kdo je při smyslech, nýbrž, že k příčetnosti nezbytně se vyžaduje též určitá dospělost intelektuální a mravní. Odpověď, jež jasně dokazuje, že v nás je něco, co se vzpírá proti tomu mluvit o zločincích dětech desetiletých, zaváděti řízení trestní s dětmi, jež nevědí co je svět, co je život, jež jsou obětí nezdravých poměrů společenských, již chceme napravit, ale ne trestati.

Kdyby prof. Dr. Zucker jinak vykládal základ práva trestního — právo trestati — pak byl by asi ztěžka dospěl ku přísné svojí definici příčetnosti, ale nemohl by za žádných o olností vyvoditi z ní podobné důsledky pro osoby mladistvé. Trest je nutné zlo, zejména pro člověka dobrého (a i ten často stává se zločincem), zlo často tak veliké, že ti, kteří ho ukládají, nemohou v mnohých případech o velikosti jeho představy si učiniti (proto mnohdy tresty drakonické při nepatrných poruchách právních), a proto i stát má právo užívatí jeho toliko v případech naprosté nutnosti, kde něčeho jiného nelze již činiti. Trest je obranou státu proti lidem mu nebezpečným, existenci a klidný vývoj jeho ohrožujícím, jež již jiným způsobem nelze na uzdě držeti, avšak proti dětem desetiletým je nespravedlivým a zbytečným. Nespravedlivým, poněvadž děti ty nemohou existenci a klidný vývoj státu ohroziti, zbytečným, poněvadž jiným způsobem snadno lze je neškodnými učiniti. Pro zpustlé děti třeba jest ústavů polepšovacích a ne věznic, jež

osobu mladistvou nikdy nemohou na pravou cestu uvést, naopak, jak spisovatel sám na mnohých místech dokazoval, jen neblaze na mladou duši působí a veliké nákaze ji vystavují. Aby však mladistvý do polepšovny mohl býti odevzdán, k tomu je úplně zbytečno zkoušeti jeho přičetnost, zaváděti s ním řízení trestní, k tomu stačí výrok úřadu vrchnoporučenského, doplněný po případě výrokem zvláštní rady obecní.

Pk.

Ist die militärische Strafgerichtsbarkeit auf Militärdelikte einzuschränken?
Eine militärstrafprozessuale Reformfrage von Dr. August *Miřička*, k. k. Oberstaatsanwalts-Stellvertreter in Prag. Vídeň 1899. Manzovo knihkupectví. Str. VIII a 117.

Příslušnost soudů trestních vojenských zavírá v sobě u nás nejen vlastní delikty vojenské, nýbrž i t. zv. delikty obecné, t. j. ty, jež jsou trestnými již podle všeobecných zákonů trestních. Novější dobou byla zvláště v Německu, když chystalo se tam vydání nového řádu tr. vojenského, otázka v nadpise naznačená v literatuře hojně přetřásána, a poněvadž i u nás reforma řízení trestního vojenského obecně uznává se za naléhavou, bude třeba i u nás jí se zabývat. Spisovatel hned předem rozhoduje se pro mínění, že působnost soudů trestních vojenských má býti obmezena na delikty vojenské a, jak později dodává, delikty sice obecné, avšak vojensky kvalifikované, a prohlašuje za hlavní účel svého spisu, aby vyvrátil mínění opačné »a to právě z důvodů, jež se strany vojenské pro ně bývají přiváděny a přihlédaje k zařízením vojenským« (str. VII). Spis nabývá tím v převážné své části (str. 25 až 110) povahy polemické. Toliko v první kapitole (str. 1—24) podává se historický přehled a vyličení nynějšího stavu právního, v poslední pak (str. 111—117) podávají se úvahy závěrečné a důsledky z předcházejících vývodů vyplývající, shrnují se krátce pozitivní důvody, o něž spisovatel opírá svoje mínění, a připojují se k tomu ještě některé důvody nové.

Část polemická směřuje hlavně k vyvrácení těch důvodů, jež k platnosti snažili se přivést zejména *Marck*, *Hilse* a *Dangelmaier*, kteréžto důvody spisovatel podle vzoru *Marckova* roztrhává na vnitřní a vnější, počítaje k oněm ty, »jež plynou z podstaty věci a jsou spíše theoretické«, k těmto pak řadě úvahy rázu více praktického. —

Hledíce k účelu, jež sobě spisovatel vytkl, můžeme hned předem práci jeho označiti za velmi zdařilou. Část historická podaná na počátku má arci více povahu náčrtku, při němž spisovateli šlo patrně jen o to, aby pro vyličení nynějšího stavu právního zjednal sobě příslušné historické pozadí, tak že mohl přestati na prostém přehledném shrnutí výsledků, jež v tomto směru podali zejména *Geib*, *Zachariae*, *Friccius*, *Mellien*, *Dangelmaier*. K tomu se pojící přehled různých zákonodárství v nejdůležitějších státech evropských jest jasný a svému účelu zcela přiměřený.

O části polemické sluší bez výhrady prohlásiti, že v ní spisovatel úkolu svému dokonalým způsobem dostal. Jak povaha předmětu toho vyhledávala, bylo mu tu namnoze činiti s poměry a zařízeními, jež dokonce nejsou povahy právnícké, nýbrž vojenské. Doklady toho podávají již nápisy různých kapitol, ku př.: »Soudnictví trestní jakožto výron moci velitelské«; »jednotnost aukto-